

Een

Circa 1948

Ik ben ongeveer drie á vier jaar als ik naar buiten kijk. Ik zit op de arm van mijn vader voor het raam van de erker aan de straatkant van onze woning, op drie hoog in de Schaepmanstraat. Alle kozijnen en ramen zijn, van buitenaf gezien, geel en groen geverfd. Ons gezin woont in de Staatsliedenbuurt, het nette gedeelte, zoals mijn ouders nooit nalaten tegenover iedereen te verklaren.

We kijken samen naar drie zwarte auto's met hoge cabines. In de verte staan ze, vlak achter elkaar knetterend, voor de brug te wachten. Tenslotte gaan de zware, groene hekken met hun metalen gerammel weer open, om met een zware, metalen dreun in het slot te vallen. Hoewel het te ver is om het te kunnen zien, weet ik dat de brugwachter altijd een lange hengel met een touw, waaraan een grauw klompje bevestigd is, verlangend uitsteekt naar de passerende schipper, die er iets instopt. Het schip vaart tijdens deze transactie altijd gewoon door.

De straat en het pleintje waarop mijn vader en ik uitzicht hebben, zijn leeg en worden schoongeveegd door een straatveger in een ribbeltjespak. Hij hanteert een bezem van gebonden wilgentakken. Er staat maar één zwarte auto geparkeerd in de straat. Deze is het eigendom van de tamelijk gefortuneerde buurman Korsten. Een Ford, zoals iedereen in de buurt weet. 's Zondags bestijgt de familie, met de drie pijnlijk netjes geklede en nat-gekamde zonen, met enige nadruk om zich heen kijkend, de zwart-glimmende auto met veel gepoetst chroom. Ze worden nagestaard door half toegeknepen oogleden van achter vele vitrages. Met onbekende bestemming begeven ze

zich op weg.

Het kelige stemgeluid van Ome Piet de bloemenman schalt langs de gevels van de huizen omhoog: ‘Zeven stuivers een bos gladioleee...!’

Zijn stalletje op de vaste plaats is een constructie in gelakt hout en glas.

De drie wachtende auto’s zetten zich met veel lawaai in beweging en laten een blauw-zwartige damp achter zich. Als ik naar links kijk, hebben we uitzicht op drie dikke en torenhoge populieren. Ze staan in het kleine plantsoentje, omkranst door een laag, gietijzeren hekje. Ze domineren de huizenblokken die erom heengebouwd staan. Het zonlicht valt op de verkleurde restanten van de bladeren.

’s Zomers wordt de dauw op de bladeren in de ochtenduren door de zon beschenen. Als de wind de bladeren beweegt, werpen ze lichtflitsjes. Zodra ik mijn ogen dichtknijp, zie ik het nabeeld lang op mijn netvlies zweven, langzaam verkleurend en vervagend.

Recht tegenover het raam hebben we uitzicht op de Hervormde kerk. Robbie en zijn oudere broertje, ‘Gekke Lowietje van de koster’, trappen hun ijzeren driewielers door de kerktuin. Deze is veilig afgescheiden van de straat door een groen geschilderd, smeedijzeren hek. Waarom Lowietje gek genoemd wordt, weet eigenlijk niemand uit de buurt goed te vertellen. Misschien omdat een brillette en enigszins vooruitstekende voortanden hem het voorkomen geven van een kinderlijk aandoende intellectueel. Lowietje was verre van gek. Later zou hij een van de beste pianisten van Nederland worden. Ook Robbie speelt meer dan verdienstelijk piano en orgel.

De jongens mogen vrijwel nooit op straat spelen van hun ouders. De kinderen uit de buurt spelen wel met ze, maar de partijen blijven veilig aan weerszijden van het hek. Van oude dekens worden er aan beide zijden tentjes gebouwd die als door een smeedijzeren gordijn van elkaar gescheiden worden. Met mijn duim in m’n mond en mijn vaders oorlel tussen mijn

duim en vingers luister ik naar een van zijn zelfverzonnen verhalen. Hij spreekt mij als hij in een goed humeur is altijd aan in de derde persoon en noemt mij dan meestal Heintje, het koosnaampje dat hij zou blijven gebruiken tot ongeveer mijn puberteit begon. Toen veranderde hij mijn naam – overigens nog steeds in samenhang met een goed humeur – in Hein. Ik ruik een prettige geur van scheerzeep en talkpoeder. Elke morgen scheert hij zich glad met een zich dagelijks herhalend ritueel: in een wit-geëmailleerde kroes met een brokkelig blauw randje kookt hij zijn koperen scheerapparaatje met daarin een mesje eerst goed uit op het gas, waarna hij zich twee keer inzeept en twee keer scheert. Na het scheren vult hij zijn handen met koud water en wrijft luid proestend over zijn gezicht. Als ik in de buurt ben roept hij ondertussen: ‘Aah, lekker fris!’

Soms duwt hij, bij wijze van grap, de schuimende scheerkwast in mijn gezicht – of in dat van één van mijn zussen, Annie en Doris, die nog thuis wonen. Vooral Annie, die last heeft van zware ochtendhumeuren, háát deze behandeling. Maar ze is te bang voor mijn vader om ooit haar stem te verheffen.

Hij kamt zijn haar strak naar achteren en plakt het met een groenige pommade van het merk ‘Bulgaria op zijn hoofd. Binnen een paar minuten nadat het geparfumeerde middel door het haar gewreven is, wordt het hard alsof het met stijfsel is behandeld. Het spul zit in een flesje met een zwarte schroefdop, dat netjes gerangschikt naast de scheerzeepstaaf en het strooibusje van de talkpoeder op zijn eigenhandig glimmend gelakte scheerkistje staat. Een etiket met een getekende kop van een stoere man met een sterke, witte glimlach, die in een tekstballonnetje zegt: ‘Wat een haartje met zoo’n Bulgaartje!’ Smiksum-smaksum, noemt mijn vader dat groene glibberspul. Soms smeert hij er voor de grap ook iets van door mijn blonde krullen, die dan ook hard gesteven worden.

Terwijl we naar buiten kijken vertelt hij van twee vogeltjes, Pierewiet en Wipstaartje, die door toedoen van De Jongen op

het land van De Boer hun nestje verliezen. De Jongen heeft de nestjes uitgehaald. Pierewiet en Wipstaartje vliegen wanhopig tsjilpend rond en moeten machteloos toezien hoe hun nest wordt vernield. De Boer betrapt de Jongen en laat hem voor straf het nestje herbouwen, waardoor Pierewiet en Wipstaartje kunnen terugkeren, eitjes leggen en ze uitbroeden. De Jongen mocht als beloning de boer helpen bij zijn werk. Koeien en geiten melken, de stal schoonmaken en de kippen voeren.

Ik luister, mezelf helemaal overgevend, naar mijn vader 's warme stem. Achter ons brandt de kolenkachel met een rode gloed. Ik ruik de brandlucht wanneer een windvlaag in de schoorsteen slaat en wat blauwe rook uit de kachel doet ont-snappen.

Met de bakelieten keuzeknop van de houten distributieradio heeft mijn vader zachte muziek gevonden op één van de vier beschikbare zenders. Hij is trouwens de enige in het gezin die aan de knop mag komen – althans wanneer hij aanwezig is. Mijn zus Annie luistert graag naar Tuney Tunes, met hits als 'Hey Babareba' maar mijn vader moet dan toch minstens veilig het huis uit zijn.

Een zacht geborrel komt uit het verlichte aquarium waarin felgekleurde vissen als in een droom traag rondzweven. Mijn vader heeft vier aquariums in huis, maar de mooiste, de tropische, staat op een zelfgebouwde en eigenhandig met behangpapier beplakte kast, links van de radiodistributieknoop. Hij houdt me stevig vast en kijkt lachend naar me op met zijn grijsblauwe ogen. Ik voel me dan nog veilig.

Ongeveer een jaar later, richt hij zijn woede- en gewelduitbarstingen behalve op mijn moeder en zusters ook op mij. Deze zijn net zo onverwacht als de aanleidingen divers. Omdat hij me de eerste jaren alleen maar knuffelde en nooit sloeg, kan ik dat maar niet begrijpen.